PĂRȚI DE VORBIRE NEFLEXIBILE ÎN LIMBAJUL LITURGIC

MARIA FRENȚIU

Cuvinte-cheie: *limbaj liturgic, descriere, părți de vorbire neflexibile, caracteristici lingvistice specifice*

Izvoarele cercetării de față sunt constituite din scrierile religioase cunoscute sub numele de *Dumnezeieştile Liturghii ale Sfinților Noştri Părinți: Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare şi Liturghia Darurilor Mai Înainte Sfințite*. Aceste trei „formulare" sunt cuprinse în *Liturghier*[1] şi reprezintă textele după care se oficiază Sfânta Liturghie în cursul anului în Biserica Ortodoxă a Răsăritului.

Coerența necesară unui studiu lingvistic cât mai complet m-a obligat să am în vedere şi textele unor rugăciuni liturgice care nu sunt integrate în mod constant în slujirea liturgică zilnică, dar aparțin unui corpus liturgic specific Bisericii răsăritene. În consecință, din punct de vedere al conținutului, textele cercetate pot fi clasificate astfel:

a) textele liturghiilor propriu-zise;

b) textele „rânduielilor" (*Rânduiala pregătirii sfinților slujitori înainte de începerea Proscomidiei; Rânduiala Dumnezeieştii Proscomidii; Rânduiala pregătirii sfinților slujitori pentru începutul Dumnezeieştii Liturghii; Rânduiala Sfintei Împărtăşiri*)[2];

[1] Menționăm că textele cercetate sunt cuprinse în *Liturghier*, Bucureşti, EIBMBOR, 2000.

[2] Dintre acestea, primele trei fac parte integrantă din serviciul liturghiei; ultima, *Rânduiala sau canonul Împărtăşirii*, stă în legătură mai mult sau mai puțin indirectă cu liturghia.

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

c) textele învățăturilor despre otpusturi, ecfonise, stihuri, tropare şi condace – acestea fac parte din serviciul Liturghiei ca piese variabile, pentru adaptarea slujbei la calendar sau la diferite momente ale anului liturgic;

d) tipicul slujbei *Sfintei Liturghii cu arhiereu*.

Descrierea urmăreşte prezentarea faptelor mai importante existente în cadrul morfologiei textelor liturgice investigate. Am reținut, la nivelul părților de vorbire neflexibile, fenomenele care sunt diferite prin apariție sau prin frecvență de limba română actuală.

Adverbul

Este o clasă lexico-gramaticală destul de bine reprezentată în textele liturgice. Prezentăm, în cele ce urmează, câteva aspecte semnificative.

Aspectul durativ şi progresiv de adăugare a unei acțiuni liturgice se exprimă cu ajutorul adverbului *încă*: „*Încă* ne rugăm pentru cei care aduc daruri şi fac bine în sfânta şi întru tot cinstită biserica aceasta, pentru cei care se ostenesc, pentru cei care cântă şi pentru poporul care stă înainte, aşteptând de la Tine mare şi multă milă” (p. 140); „*Încă* ne rugăm pentru odihna sufletelor adormiților robilor lui Dumnezeu” (p. 141); „*Încă* aducem Ție această slujbă duhovnicească” (p. 164); „*Încă* ne rugăm Ție…” (p. 236).

În anumite contexte, *încă* este sinonim cu adverbul *chiar*: „*Încă* cred că acesta este însuşi Preacurat Trupul Tău şi acesta este însuşi Scump Sângele Tău” (p. 335).

O singură ocurență are *dar*, cu sens conclusiv, sinonim cu *aşadar*: „Binevoieşte, *dar*, Doamne, să fim slujitori ai Legii Tale celei noi” (p. 220).

Adverbul *iară* apare în formule liturgice prezente în fiecare Liturghie: „*iară* şi *iară* cu pace Domnului să ne rugăm” (p. 145, 211, 281, 282); „Câți suntem credincioşi, *iară* şi *iară* cu pace Domnului să ne rugăm” (p. 145, 279, 280); „Pe toți sfinții pomenindu-i, *iară* şi *iară* cu pace, Domnului să ne rugăm” (p. 168).

Deosebit de frecvent este folosit adverbul *totdeauna* (fără proteza *în-*): „să-Ți slujească *totdeauna* cu frică şi cu dragoste” (p. 147); „Ca, sub stăpânirea Ta *totdeauna* fiind păziți” (p. 147, 157).

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

De cele mai multe ori adverbul este prezent în sintagma „*Totdeauna*, acum şi pururea şi în vecii vecilor” (p. 157). Această formulă liturgică constituie singură o propoziție eliptică de predicat sau este inclusă în finalul unor propoziții: „Să te pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăția Sa, *totdeauna*, acum şi pururea şi în vecii vecilor” (p. 122).

Adverbul *acum* intră în componența formulei liturgice menționate mai sus, dar apare şi într-o formulare mai scurtă a acesteia „(Şi) *acum* şi pururea şi în vecii vecilor” (p. 129, 131, 133, 135, 137, 140, 142, 144, 146, 149, 163, 186, 306, 307, 308, 309, 310, 311).

Adverbul *pururea* este integrat în sintagma menționată anterior, dar apare şi în alte contexte cu sens dogmatic, referindu-se la dogma pururea fecioriei Maicii Domnului „*pururea* Fecioara Maria” (p. 129) şi la taina Euharistiei „*pururea* se junghie” (p. 311), „Cel ce se mănâncă *pururea*” (p. 173, 245).

Permanentizarea stării de laudă pe care creatura simte nevoia s-o aducă Ziditorului ei este exprimată cu ajutorul adverbului *pururea*: „toată făptura cea cuvântătoare şi înțelegătoare, întărită fiind, Ție slujeşte şi Ție *pururea* îți înalță cântare de slăvire” (p. 226); „să pomenesc harul Tău *pururea*” (p. 338).

Şi nevoia permanentă de ocrotire este sugerată de adverbul *pururea*: „Şi fii lângă mine *pururea*” (p. 312); „*pururea* mă acoperă şi mă apără şi mă păzeşte de tot lucrul şi cuvântul pierzător de suflete” (p. 339); „apărând *pururea*, Născătoare de Dumnezeu, pe cei ce te cinstesc pe tine” (p. 341).

Adverbul în cauză concentrează dragostea divinității pentru om, indiferent de greşelile sau lipsa de atenție ale acestuia: „intră cu iubirea Ta de oameni, pe care *pururea* o ai” (p. 333). Cei care au adus slavă lui Dumnezeu sunt „şi *pururea* pomeniții ctitori” (p. 140).

De asemenea, adverbul *pururea* intră în componența teonimului liturgic „Tatălui celui de-a *pururea* veşnic” (p. 323) şi a locuțiunii adverbiale *de-a pururea*: „odihna cea *de-a pururea*” (p. 338); „şi împreună *de-a pururea* fiitorul Duh” (p. 349).

Acelaşi adverb intră în relația de antonimie cu *niciodată*: „Cel ce se mănâncă *pururea* şi *niciodată* nu se sfârşeşte” (p. 173, 245). Contextul este, din nou, dogmatic.

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

În vecii vecilor este locuțiunea adverbială prezentă în formulele liturgice la care ne-am referit mai sus. Reținem valoarea superlativă a locuțiunilor adverbiale *în vecii vecilor* şi *întru toți vecii*.

În limbajul liturgic, adverbul de comparație *aşa* este integrat în structura unor comparații ample, fiind corelativ cu adverbele *ca* şi *precum*. Întotdeauna adverbul *aşa* introduce a doua secvență a comparației: „*precum* în cer, *aşa* şi pe pământ" (p. 100); „Şi *ca* o oaie, fără de glas împotriva celui ce-o tunde, *aşa* nu şi-a deschis gura Sa" (p. 107); „Şi, *precum* ai primit de la Sfinții Tăi Apostoli această slujbă adevărată, *aşa* primeşte şi din mâinile noastre, ale păcătoşilor, aceste Daruri" (p. 221); „Şi, *precum* ai binevoit a Te culca în peşteră şi în ieslea necuvântătoarelor, *aşa* binevoieşte a intra şi în ieslea necuvântătorului meu suflet şi în întinatul meu trup" (p. 321); „Şi, *precum* n-ai îndepărtat pe desfrânata cea păcătoasă, cea asemenea mie, care a venit şi s-a atins de Tine, *aşa* Te milostiveşte şi de mine, păcătosul, care vin şi mă ating de Tine" (p. 321-322); „Şi, *precum* nu Te-ai scârbit de întinata şi necurata ei gură, ce Te-a sărutat, *aşa* nu Te scârbi nici de întinata şi mai necurata mea gură" (p. 322); „*Precum* voi sta înaintea înfricoşătorului şi nefățarnicului Tău scaun de judecată, Hristoase Dumnezeule, primind întrebare şi dând răspuns de relele ce am făcut, *aşa* şi astăzi, mai înainte de a sosi ziua osândirii mele, stând la sfântul Tău altar" (p. 324); „Şi, *precum* ai primit pe cei ce au venit în ceasul al unsprezecelea, care nimic vrednic n-au lucrat, *aşa* mă primeşte şi pe mine, păcătosul" (p. 325); „*Precum* pe fiul cel pierdut şi pe desfrânata, care au venit la Tine, i-ai primit, *aşa* mă primeşte şi pe mine, desfrânatul şi întinatul, Milostive" (p. 331).

Ca adverb de mod propriu-zis, *aşa* apare în următoarele contexte: „Care ai binevoit *aşa*" (p. 118); „şi *aşa* îndrăzneşte" (p. 319); „Şi *aşa*, ieşind din această viață" (p. 338).

Adverbul de timp *astăzi* are o importanță deosebită; rolul lui este acela de a insista asupra actualizării evenimentelor foarte importante din istoria mântuirii în memorialul liturgic (slujirea liturgică): „Cinei Tale celei de taină, *astăzi*, Fiul lui Dumnezeu, părtaş mă primeşte" (p. 176); „Fecioara, *astăzi*, înainte stă în biserică" (p. 359); „*Astăzi*, înainte-însemnarea bunăvoinței lui Dumnezeu" (p. 360); „Fecioara,

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

sfințita vistierie a slavei lui Dumnezeu, *astăzi* se aduce în casa Domnului" (p. 360-361); „Cel ce, mai înainte de luceafăr, din Tatăl fără maică S-a născut, *astăzi*, pe pământ, fără de tată, S-a întrupat din tine" (p. 361); „Domnul tuturor tăiere-împrejur rabdă şi greşalele oamenilor, ca un bun, le taie, dând *astăzi* mântuire lumii" (p. 362); „Arătatu-Te-ai *astăzi* lumii" (p. 363); „*Astăzi* este începutul mântuirii noastre şi arătarea tainei celei din veac: Fiul lui Dumnezeu Fiu al Fecioarei se face" (p. 363).

Astăzi mai apare întrebuințat şi în următoarele contexte: „Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă *astăzi*" (p. 100); „aşa şi *astăzi*, mai înainte de a sosi ziua osândirii mele" (p. 324). Primul exemplu reprezintă o secvență din rugăciunea domnească pe care Hristos le-a oferit-o ucenicilor atunci când aceştia i-au cerut să-i învețe a se ruga. Fiind o rugăciune care trebuie rostită zilnic, *astăzi* concentrează fiecare zi din viața întregii umanități. În al doilea exemplu, adverbul desemnează momentul cercetării conştiinței prin taina spovedaniei, urmat de rugăciunea dinaintea împărtăşirii.

Adverbul *iarăşi* „din nou" are următoarele ocurențe: „*Iarăşi* şi de multe ori cădem la Tine şi ne rugăm Ție" (p. 147); „Şi *iarăşi* va să vină cu slavă să judece viii şi morții" (p. 159); „şi, căzând noi, *iarăşi* ne-ai ridicat şi nu Te-ai depărtat" (p. 160); „Cel ce vei veni *iarăşi* să judeci toată lumea cu dreptate" (p. 324); „iar după acestea *iarăşi* S-a înălțat la ceruri" (p. 349).

Din subclasa cliticelor adverbiale sau a semiadverbelor am înregistrat următoarele:

chiar: „a sluji Ție este lucru mare şi înfricoşător *chiar* pentru puterile cele cereşti" (p. 148, 213);

decât: „Ca un purtător de viață şi mai înfrumusețat *decât* raiul cu adevărat şi *decât* toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, mormântul Tău, izvorul învierii noastre" (p. 153, 219); „şi pântecele tău mai desfătat *decât* cerurile l-a lucrat" (p. 235); „şi mai vârtos *decât* zăpada mă voi albi" (p. 305);

şi „chiar tot, numai" (adverbul de întărire cel mai bine reprezentat): „caută *şi* acum" (p. 101, 314); „pune în noi *şi* frica fericitelor Tale porunci" (p. 137); „a sta *şi* acum" (p. 145); „că *şi* în ziua de acum" (p. 181); „ca *şi* noi" (p. 241); „ca *şi* pe cea rămasă"

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

(p. 266); „dă-ne *şi* nouă” (p. 296); „a ne închina *şi* Sfintei Învieri” (p. 296); „învredniceşte-mă acum *şi* pe mine” (p. 307); „să curăţeşti *şi* păcatele mele” (p. 307); „Fă *şi* mie milostiv” (p. 308); „roagă-L să-mi deschidă *şi* mie” (p. 312); „precum *şi* noi iertăm” (p. 315); „de voi *şi* umbla” (p. 316); „primeşte *şi* pocăinţa mea” (p. 319); „pentru aceasta *şi* eu” (p. 320); „ca *şi* eu” (p. 321); „pleacă-Te *şi* acum” (p. 321); „a intra *şi* în casa” (p. 321); „ridică-mă *şi* pe mine” (p. 323); „arată-mă *şi* pe mine” (p. 324); „să Te întâmpin *şi* eu” (p. 324); „aşa *şi* astăzi” (p. 324); „că iată *şi* cu faptele” (p. 325); „aşa mă primeşte *şi* pe mine” (p. 325); „ci *şi* zidirea Ta sunt” (p. 326); „mă *şi* învaţă” (p. 329); „deschide-mi *şi* mie” (p. 334); „dă să-mi fie *şi* mie” (p. 337); „Acesteia *şi* noi” (p. 360); „Te-ai *şi* tăiat împrejur” (p. 362); „veseleşte-te *şi* tu” (p. 363); „pentru aceasta *şi* noi” (p. 364); „strălucească *şi* nouă” (p. 367).

numai: „*numai* Tu singur eşti fără de păcat” (p. 242); „*numai* cele bineplăcute” (p. 281); „arată-mă locaş *numai* al Duhului Tău” (p. 339);

tot (indică întregul): „luminându-mă *tot*” (p. 311); „luminându-mă peste *tot*” (p. 307); „şi mă sfinţeşte *tot*” (p. 307); „înnoieşte-mă *tot*” (p. 322); „peste *tot* luminându-mă cu frica Ta” (p. 339); *tot* apare şi în locuţiunile *cu totul*, *întru totul*, *de tot* (având sens superlativ): „sfinţeşte-mă acum *cu totul* pe mine” (p. 309); „m-am supus *cu totul* păcatului” (p. 320); „pentru că este *cu totul* pustiu şi surpat” (p. 321); „limba mea cea *cu totul* necurată” (p. 322); „ajungând *cu totul* sălaş diavolului” (p. 325); „*Cu totul* adevărat este cuvântul Stăpânului” (p. 330); „pierderea *cu totul* a cugetelor” (p. 334); „curăţeşte-mă *întru totul* de întinăciunea trupului şi a sufletului” (p. 310); „pentru rugăciunile Preacuratei şi *cu totul* fără de prihană Sfintei Maicii Sale” (p. 349); „*întru tot* fericite” (p. 342); „*întru tot* lăudaţilor” (p. 349); „*de tot* netrebnic m-am făcut” (p. 312).

Adverbul explicativ *adică* are o singură ocurenţă: „pe mine cel ce primesc Pâinea, *adică* Trupul Tău şi Dumnezeiescul Tău Sânge” (p. 309).

Adverbul *vârtos* apare întotdeauna la gradul comparativ: „mai *vârtos*” (p. 161, 304, 305, 329, 339).

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

Drept apare ca adverb în enunțurile: „episcopii care *drept* învață" (p. 167, 239); „*drept* învățând cuvântul adevărului Tău" (p. 168).

Adevărat se regăsește însoțit de adverbul *mai* pentru a exprima o comunicare profundă cu divinitatea: „Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine, *mai adevărat*, în ziua cea neînserată a împărăției Tale" (p. 180, 250) și în locuțiunea adverbială *cu adevărat*: „mai înfrumusețat decât raiul *cu adevărat*" (p. 153); „Cuvine-se *cu adevărat* să te fericim, Născătoare de Dumnezeu" (p. 166); „cea *cu adevărat* Născătoare de Dumnezeu" (p. 166); „Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești *cu adevărat* Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu" (p. 176); „Cel ce singur ești Dumnezeu *cu adevărat*" (p. 226); „Sfânt ești *cu adevărat* și Preasfânt" (p. 227); „*Cu adevărat*, Maica lui Dumnezeu" (p. 311); „Tu ești *cu adevărat* raza Tatălui" (p. 367).

Insistența asupra valorii de adevăr este redată și prin locuțiunile adverbiale *în adevăr* și *cu dreptate*: „se tem de Tine *în adevăr*" (p. 265); „Vei veni să judeci lumea *cu dreptate*" (p. 324).

Unele adverbe realizează construcții similare construcțiilor comparative, pierzând însă această valoare: „pentru toți cei *mai înainte* adormiți" (p. 140); „*mai ales* pentru Preasfânta" (p. 166); „*mai înainte* vestindu-ne mântuirea" (p. 228); „Pentru Cinstitele și mai înainte Sfințitele Daruri" (p. 285); „precum ai zis *mai înainte*" (p. 308); „*mai presus* de minte" (p. 310); „pe Hristos tuturor *mai înainte* îl vesteşte" (p. 360).

Adverbul *înainte* apare în enunțurile: „poporul care stă *înainte*" (p. 140); „punându-mi *înainte* chipuri de pocăință" (p. 323); „Fecioara, astăzi, *înainte* stă în biserică" (p. 359).

Gata are două ocurențe: „*Gata* este scaunul Tău de atunci" (p. 117); „*gata* folositoare celor ce aleargă la tine" (p. 312).

Împrejur are valoare adverbială în contextul următor: „Ție îți stau *împrejur*" (p. 227).

Adverbul de loc *sus* se combină, în enunțuri diferite, cu prepoziția *de* sau *în*, cu care formează însă locuțiuni. Prepoziția nuanțează sensul sau precizează circumstanța: „scaunul cel *de sus*" (p. 135); „Cel ce întru cele *de sus* locuiești" (p. 143); „Pentru pacea *de sus*" (p. 146); „Osana întru cei *de sus*" (p. 161); „tot darul

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

desăvârşit *de sus* este" (p. 185); „s-a pogorât *de sus*" (p. 307); „ţinând ochii inimii *în sus*" (p. 307). Acelaşi adverb apare şi singur: „Cel ce *sus* împreună cu Tatăl şezi" (p. 172, 244, 288); „*Sus* să avem inimile" (p. 159).

Adverbele temporale *demult* şi *acum* sunt precedate de prepoziţia *de*: „că *de demult*, pentru noi, precum suntem noi făcându-Se" (p. 311); „ca rugul *de demult*" (p. 331); „zilei *de acum*" (p. 265); „ceasul *de acum*" (p. 267); „seara *de acum*" (p. 267).

Adverbul aspectual *din nou* are, în contextul următor, semnificaţie dogmatică, referindu-se la naşterea din apă şi din duh prin Botez: „să-i nască *din nou*" (p. 279).

Alte adverbe aspectuale evidenţiază transformarea existenţei umane în laudă adusă Creatorului: „*seara* şi *dimineaţa* şi la *amiază* Te lăudăm" (p. 273).

Adverbul de mod *asemenea* are o singură ocurenţă: „*Asemenea* şi paharul zicând…" (p. 230).

Adverbul *bine* apare în următoarele contexte: „*bine* sporeşte" (p. 105); „fac *bine* în sfintele Tale biserici" (p. 168, 236); „*bine* eşti cuvântat" (p. 266); „*bine* voi cuvânta" (p. 293); „Fă *bine*" (p. 305).

Unitatea liturgică a lumii văzute cu lumea nevăzută, dar şi vegherea credincioşilor de către divinitate, este sugerată cu ajutorul adverbului *împreună*: „intrarea sfinţilor îngeri, care slujesc *împreună* cu noi şi *împreună* slăvesc bunătatea Ta" (p. 131); „cu cei ce călătoresc pe ape, pe uscat şi prin aer *împreună* călătoreşte" (p. 172, p. 237); „că toate *împreună* slujesc Ţie" (p. 226); „*împreună* cu Tatăl şi cu Duhul" (p. 311); „şi *împreună* de-a pururea fiitorul Duh" (p. 349); „*împreună* aducând darul Duhului lui Dumnezeu" (p. 361).

Locuţiunile adverbiale de cauză şi de scop sunt şi ele prezente în textul liturgic – *pentru aceea, pentru aceasta*: „Crezut-am, *pentru aceea* am grăit" (p. 317); „*Pentru aceasta*, cu mulţumire strigăm Ţie" (p. 101); „*Pentru aceasta* te laudă pe tine, Stăpână" (p. 311); „*Pentru aceasta* mă rog Ţie" (p. 322); „*Pentru aceasta*, preaminunate împărate, fără de răutate Doamne, fă minunate milele Tale spre mine păcătosul" (p. 325); „*pentru aceasta* m-am apropiat de Tine" (p. 330); „*Pentru aceasta* cad înaintea Ta" (p. 331); „*Pentru aceasta*, cu gând mulţumitor" (p. 331); „*Pentru aceasta*, steaua

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

binevesteşte magilor" (p. 361); „*Pentru aceasta*, Te-ai şi tăiat împrejur a opta zi" (p. 362); „*Pentru aceasta* şi noi, împreună cu dânsul" (p. 363-364); „*Pentru aceasta* şi noi, ca pruncii" (p. 364); „*Pentru aceasta*, la Tine cădem" (p. 365).

Superlativul absolut se formează şi cu ajutorul locuţiunii adverbiale *peste măsură*: „Primeşte-mă pe mine, cel ce *peste măsură* Ţi-am greşit" (p. 325).

Adverbul concesiv *dar* apare într-un context pleonastic: „*Dar*, totuşi, pentru iubirea Ta de oameni" (p. 148).

Foarte importantă în Liturghie este dimensiunea prezentului izvorâtă din conştiinţa că pentru Dumnezeu toate evenimentele se petrec în prezent, El fiind dincolo de timp. În Biserica ortodoxă există credinţa conform căreia taina euharistiei este un sacrificiu, dar are şi un accentuat caracter recapitulativ întrucât recapitulează „istoria" mântuirii. Participând la Sfânta Liturghie, creştinul nu comemorează doar un eveniment petrecut în trecut, ci participă în chip tainic la evenimentele din planul (iconomia) mântuirii, care-i devin contemporane. Departe de a fi statică şi repetitivă, Sfânta Liturghie e orientată către împărăţia lui Dumnezeu, lucrând în credincioşi o apropiere tot mai mare de Divinitate.

„*Acum*-ul" liturgic, cu semnificaţia lui teologică, sporeşte complexitatea înţelegerii tainice a jertfei euharistice. De aici şi frecvenţa adverbului: „caută şi *acum* ca un Milostiv" (p. 101); „veacul de *acum*" (p. 135); „toată grija cea lumească *acum* să o lepădăm" (p. 148); „saltă *acum*" (p. 180); „*Acum* Puterile cereşti împreună cu noi nevăzut slujesc" (p. 283); „învredniceşte-mă *acum* şi pe mine, nevrednicul, să gust cu frică din aceasta şi să fiu viu" (p. 307); „sfinţeşte-mă *acum* cu totul pe mine" (p. 309); „cel ce mă apropii *acum* cu cutremur" (p. 309); „Împărtăşirea nemuritoarelor Tale Taine, Hristoase, să-mi fie mie *acum* izvor de bunătăţi" (p. 309); „sfinţeşte-mă *acum* cu totul pe mine" (p. 309); „mă rog *acum* eu" (p. 310); „să mă apropii *acum*" (p. 310); „*acum* părtaş a fi mă învredniceşte" (p. 310); „în această viaţă de *acum*" (p. 313); „pleacă-Te şi *acum*" (p. 321); „iar *acum* cu dânşii te bucuri şi dănţuieşti în corturile cereşti" (p. 342).

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

Am întâlnit şi adverbele cantitative *mult* (*de multe ori*, *atât de mult*): „*mult* am greşit" (p. 325); „*mai mult* decât" (p. 324, 329); „căci Tu ai iubit lumea *atât de mult*" (p. 161).

Deseori termenul de comparaţie este introdus prin adverbul *ca (şi)*, *decât*: „*ca şi* oarecând Gavriil" (p. 102); „*ca* un bun şi iubitor de oameni" (p. 327); „Greşit-am mai mult *decât* desfrânata" (p. 329); „*ca* pe desfrânata şi *ca* pe cea cu scurgerea de sânge" (p. 334); „*ca şi* cu o porfiră şi vison" (p. 366); „*Ca* o pârgă a firii" (p. 367); „*ca* pe Maica Vieţii" (p. 368).

Adverbul *prea* precedă adverbul *lesne*, servind la formarea superlativului absolut: „Că aceasta, atingându-se de marginea hainei Tale, *prea lesne* a luat tămăduirea" (p. 334).

Alte adverbe sunt folosite astăzi în registrul popular/regional:

– *dinlăuntru*: „punându-le lor povăţuitor bun cugetul cel *dinlăuntru*" (p. 281); „duh drept înnoieşte întru cele *dinlăuntru* ale mele" (p. 305);

– *nicicum*: „Te-ai înălţat întru slavă, Hristoase, Dumnezeul nostru, *nicicum* despărţindu-Te" (p. 366);

– *oarecând*: „ca şi *oarecând* Gavriil" (p. 102).

Numeroase sunt şi *locuţiunile adverbiale*: „fără de sminteală" (p. 145); „cu taină închipuim" (p. 148); „cuvine-se cu adevărat" (p. 166); „fără de asemănare" (p. 166); „în chip nevăzut" (p. 173, 360); „fără de osândă" (p. 145, 147, 171, 176, 211, 243, 283, 288, 306, 308, 321, 327, 330, 333, 335, 341); „în pace" (p. 187); „fără prihană" (p. 221); „cu dreptate" (p. 227); „cu prisosinţă" (p. 232); „fără de bântuială" (p. 266); „fără de prihană" (p. 266, 330, 333); „fără de păcat" (p. 271); „cu voia rob m-am făcut" (p. 312); „pe faţă" (p. 326); „în ascuns" (p. 326); „cu voie" (p. 326); „fără de voie" (p. 326); „fără de iertare" (p. 326); „fără pizmuire" (p. 331); „cu voie sau fără de voie" (p. 332); „cu pocăinţă" (p. 333); „de bunăvoie" (p. 339, 342, 347); „de folos" (p. 360); „de faţă" (p. 365); „de voie" (p. 101); „cu pace" (p. 254); „în pace şi fără de păcat" (p. 271).

Prepoziţia

Textele liturgice conţin construcţii arhaizante alcătuite dintr-un acuzativ cu prepoziţia *către*, după verbul *a striga*: „mărturisindu-mă,

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

strig *către Tine*" (p. 307); „strigând *către Mântuitorul*" (p. 307); „cu frică strig *către Tine*" (p. 310); „când strigă *către tine*" (p. 358); „cu ceilalți Apostoli, a strigat *către Tine*" (p. 365); „printr-înşii strigă *către Tine*" (p. 366-367).

Către are sens local, indicând direcția şi în următoarele contexte: „vin *către* Dumnezeieştile Tale *Taine*" (p. 309); „*Către* a Ta milostivire alergând" (p. 310); „pleacă urechea Ta *către mine*" (p. 319).

Prepoziția *a* precedă adjectivele pronominale nehotărâte şi pronumele nehotărâte în cazul genitiv: „Dumnezeule *a toată* mângâierea" (p. 243); „Stăpâne *a toate*" (p. 251).

În limbajul liturgic, prepoziția *întru*, considerată arhaică în limba literară actuală, are numeroase sensuri: local, relațional, modal, final sau instrumental. Ea precedă:

– *substantive proprii*: „Bucura-se-va sufletul meu *întru Domnul*" (p. 103); „cinstita preoțime, *cea întru Hristos* diaconime" (p. 112); „iertarea păcatelor tuturor fraților celor *întru Hristos*" (p. 113); „pentru toți cei *întru Hristos* frați ai noştri" (p. 140); „Şi *întru Duhul* Sfânt" (p. 159); „toată preoțimea, *cea întru Hristos* diaconime" (p. 167); „pentru ca cei morți *întru Adam* să învieze *întru* însuşi Hristosul Tău" (p. 229);

– *substantive comune abstracte*: „*întru frica* Ta" (p. 103); „Doamne, povățuieşte-mă *întru dreptatea* Ta" (p. 103); „se vor îmbrăca *întru dreptate* şi cuvioşii Tăi *întru* bucurie se vor bucura" (p. 105); „iar eu *întru nerăutatea* mea am umblat" (p. 105); „Piciorul meu a stat *întru dreptate*" (p. 105); „*întru smerenia* Lui" (p. 107); „*Întru cinstea* şi *pomenirea*" (p. 109); „celor din veac adormiți *întru* dreapta *credință*" (p. 114); „*întru nădejdea* învierii" (p. 116); „îmbrăcatu-S-a Domnul *întru putere*" (p. 117); „*întru lungime* de zile" (p. 117); „dintru neființă *întru ființă*" (p. 134); „*întru bunătatea* Ta" (p. 135); „*Întru* fericită *adormire*" (p. 142); „*întru mărturia* curată a cugetului" (p. 145); „*întru pocăință* a o săvârşi" (p. 156); „Înălțatu-Te-ai *întru mărire*" (p. 182); „ai cercetat *întru milă* şi *întru îndurări*" (p. 212); „adormiții *întru fericire*" (p. 217); „fericiții *întru adormire*" (p. 217); „Aceasta să faceți *întru pomenirea* Mea" (p. 230); „*întru slava* lui Dumnezeu-

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

Tatăl” (p. 244); „când vei veni *întru împărăția* Ta” (p. 248); „Binecuvântat este Cel ce vine *întru numele* Domnului” (p. 251); „întăreşte-ne pe noi *întru sfînțenia* Ta” (p. 253); „Cercetează-ne pe noi *întru bunătatea* Ta” (p. 265); „să ne sculăm *întru bucurie* sufletească” (p. 267); „Fă bine, Doamne, *întru bunăvoirea* Ta, Sionului” (p. 305); „S-a schimbat la față *întru slavă*” (p. 349); „Suitu-S-a Dumnezeu *întru strigare*” (p. 356); „Taborul şi Ermonul *întru numele* Tău se vor bucura” (p. 356); „Înălțatu-Te-ai *întru slavă*” (p. 366); „*Întru naştere*, fecioria ai păzit, *întru adormire*, lumea nu ai părăsit” (p. 367);

– *substantive concrete*: „jertfa aceasta *întru jertfelnicul* Tău” (p. 109); „*întru miros* de bună mireasmă duhovnicească” (p. 116); „primind-o *întru jertfelnicul* Tău” (p. 116); „o primeşte pe dânsa *întru jertfelnicul* Tău” (p. 119); „*întru sfinți* Te odihneşti” (p. 134); „*întru* tot cinstită *biserica* aceasta” (p. 140); „*întru* această *slujbă*” (p. 145); „*întru paza* poruncilor Tale” (p. 228);

– *pronume*: „Te sălăşluieşte *întru noi*” (p. 100); „*întru tine* am nădăjduit” (p. 101); „sfințeşti pe cei ce nădăjduiesc *întru Tine*” (p. 184); „Tu eşti Cel ce lucrezi toate *întru toți*” (p. 211); „Care *întru Sine* Te arată pe Tine” (p. 226); „petrecând *întru noi* Cuvântul Tău” (p. 286); „Inimă curată zideşte *întru mine*, Dumnezeule” (p. 305); „Petrece *întru mine*, Mântuitorule, şi eu *întru Tine*” (p. 310); „avându-Te pe Tine locuitor *întru mine*” (p. 311); „relele ce au crescut *într-însul*” (p. 327);

– *numerale*: „Cred *întru unul* Dumnezeu” (p. 223); „Şi *întru unul* Domn Iisus Hristos” (p. 223); „*Întru una*, sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică” (p. 224);

– *adverbe substantivizate*: „Slavă *întru cei de sus* lui Dumnezeu” (p. 121); „duh drept înnoieşte *întru cele dinlăuntru* ale mele” (p. 305); „*întru cei de sus*” (p. 362);

– *adjectiv substantivizat*: „*întru tot fericite*” (p. 299).

Prepoziția *dintru* are mai puține ocurențe: „*dintru* neființă întru ființă” (p. 134); „Beți *dintru* acesta toți” (p. 162); „Ale Tale *dintru* ale Tale” (p. 162); „ne împărtăşim *dintr*-o pâine şi *dintr*-un potir” (p. 234).

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

Frecvent apare locuțiunea prepoziţională *împreună cu*: „*împreună cu* intrarea noastră” (p. 130); „care slujesc *împreună cu* noi” (p. 131); „celor ce se roagă *împreună cu* noi” (p. 147); „pe scaun *împreună cu* Tatăl şi cu Duhul ai fost” (p. 153); „Acelaşi Duh să lucreze *împreună cu* noi” (p. 154); „Cel ce, *împreună cu* Tatăl şi cu Fiul” (p. 159); „*împreună cu* noi eşti” (p. 173); „*împreună cu* toți sfinții” (p. 234); „*împreună cu* Preasfântul şi bunul şi de viață făcătorul Tău Duh” (p. 243). Prezența acestei locuțiuni prepoziționale accentuează caracterul comunitar al rugăciunilor liturgice.

Am întâlnit locuțiunile prepoziționale *afară de* şi *fără de*: „*afară de* Tine pe altul nu ştim” (p. 180); „că pe alt Dumnezeu, *afară de* Tine, nu ştim” (p. 359); „ajutătorul celor *fără de* ajutor, nădejdea celor *fără de* nădejde” (p. 238); „păzeşte *fără de* bântuială viața noastră” (p. 266); „*fără de* osândă” (p. 283); „ca să nu rămân singur, *fără de* Tine” (p. 330).

Extrem de frecventă este prepoziția *înaintea*: „stând *înaintea* înfricoşătorului Tău altar” (p. 102); „îndreptează *înaintea* Ta calea mea” (p. 103); „*înaintea* slavei sfântului Tău jertfelnic” (p. 134); „*înaintea* sfintei Tale mese” (p. 148); „să aflăm har *înaintea* Ta” (p. 155); „cu umilință cădem *înaintea* Ta” (p. 170); „*înaintea* feței tuturor popoarelor” (p. 188); „*înaintea* sfintei slavei Tale” (p. 211); „merg *înaintea* Lui cetele îngereşti” (p. 215); „ca tămâia *înaintea* Ta” (p. 267); „stăm *înaintea* sfântului Tău jertfelnic, ca *înaintea* scaunului de heruvimi” (p. 285); „şi păcatul meu *înaintea* mea este pururea” (p. 304); „rău *înaintea* Ta am făcut” (p. 304); „ci, ca desfrânata, căzând *înaintea* Ta” (p. 307); „Gătit-ai masă *înaintea* mea” (p. 316); „Scumpă este *înaintea* Domnului moartea cuvioşilor Lui” (p. 317); „Făgăduințele mele le voi plini Domnului, *înaintea* a tot poporul Lui” (p. 317); „*înaintea* înfricoşătorului şi nefățarnicului Tău scaun de judecată” (p. 324); „*înaintea* înfricoşătorilor şi sfinților Tăi îngeri” (p. 324); „cine va putea sta *înaintea* Ta?” (p. 326); „Netrebnic m-am făcut *înaintea* Ta, Dumnezeul meu, şi *înaintea* oamenilor” (p. 326); „*Înaintea* uşilor casei Tale stau” (p. 334); „*înaintea* ucenicilor Tăi ai stătut” (p. 365).

În cele mai multe din exemplele de mai sus sensul prepoziției *înaintea* trimite la relația omului cu Dumnezeu şi cu ceilalți semeni.

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

Uneori apar sensuri şi utilizări speciale sau doar mai frecvente ale unor prepoziţii simple şi compuse:

– *de* intră în perifraze cu derivate substantivale formate cu sufixul de agent *-tor*: „*Născătoare de Dumnezeu*” (p. 102); „Grigorie *Cuvântătorul de Dumnezeu*” (p. 110); „A Cuvioşilor şi *purtătorilor de Dumnezeu* Părinţilor noştri” (p. 110); „A Sfinţilor şi *făcătorilor de minuni*” (p. 111); „*de viaţă făcătorul* Tău Duh” (p. 156); „pentru *iubitoarea de Hristos* oaste” (p. 167); „Ca *Iubitorul de oameni*, Dumnezeul nostru” (p. 169); „*Dătătorule de bine*” (p. 180); „*de viaţă făcătoarele* Tale Taine” (p. 183); „bun şi *de oameni iubitor*” (p. 187); „puterea cea *făcătoare de viaţă*” (p. 226); „cea de voie şi pururea pomenită şi *de viaţă făcătoare* moarte a Sa” (p. 230); „Crucea cea *făcătoare de viaţă*” (p. 231); „Pe *arătătorul de cele cereşti* al lui Hristos” (p. 238); „*de viaţă făcătorul* Sânge” (p. 283); „*Făcătorule de bine*” (p. 311); „*iubitoare de bine*” (p. 313); „Preasfântă *de Dumnezeu Născătoare*” (p. 313); „patimile cele *de viaţă făcătoare*” (p. 323); „de Dumnezeu propovăduitorilor şi *purtătorilor de Duh* Apostoli” (p. 349); „*de Dumnezeu purtătorilor* părinţilor noştri” (p. 351).

– *spre* exprimă scopul, atunci când precedă substantive abstracte sau verbe la infinitiv: „*spre slujba* slavei Tale” (p. 130); „*spre înţelegerea* evanghelicelor Tale propovăduiri” (p. 137); „*spre bună-plăcerea* Ta” (p. 137); „*spre plinirea* Evangheliei” (p. 138); „*spre iertarea* păcatelor” (p. 162); „*spre bine* le întocmeşte” (p. 172); „Nu spre judecată sau *spre osândă*” (p. 177); „lumină *spre descoperirea* neamurilor” (p. 188); „*spre ajutorul* nostru” (p. 188); „pui pocăinţa *spre mântuire*” (p. 200); „ne-ai arătat nouă căile *spre mântuire*” (p. 220); „*spre răspuns* bineprimit” (p. 241); „*spre* tot *lucrul* bun îndreptează-i” (p. 243); „*spre iertarea* păcatelor şi *spre unirea* cu Sfântul Duh” (p. 243); „sârguieşte, ca o bună, *spre ajutorul* nostru” (p. 258); „te nevoieşte *spre mijlocire*” (p. 258); „ai pus soarele *spre stăpânirea* zilei, iar luna şi stelele *spre stăpânirea* nopţii” (p. 266-267); „*spre odihna* neputinţei noastre” (p. 267); „*spre lauda* bunătăţii Tale” (p. 267); „semn *spre bine*” (p. 269); „*spre a ajuta*, *a mângâia* şi *a mântui*” (p. 270); „*spre cunoaşterea* adevărului Tău” (p. 271);

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

„*spre luminarea* sufletului şi a trupului şi *spre moştenirea* împărăției cerurilor" (p. 292); „*spre curățirea* sufletelor şi a trupurilor, *spre înfrânarea* poftelor şi *spre nădejdea* învierii" (p. 296); „*spre patima* cea de bunăvoie" (p. 298).

Dintre prepoziții care cer cazul dativ menționăm *asemenea*: „pecete *asemenea* chipului" (p. 226); „nu este nimeni *asemenea* Ție" (p. 270); „cea *asemenea* mie" (p. 322).

În secvențele „făcându-se *sub* lege", „fiind vânduți *sub* păcat", „nu putea fi ținut *sub* stricăciune", prepoziția *sub* nu are sens local, ci modal, referitor la asumarea de către Hristos a condiției umane pentru a o schimba ontologic.

În enunțul „Din Sfânta Evanghelie *de la* (N) citire", prepoziția compusă *de la* indică intermediarul evanghelic. Vestea cea bună a venit de la Hristos, Matei, Marcu, Luca şi Ioan consemnând-o în cele patru evanghelii.

Aceeaşi prepoziție exprimă şi separarea: „Nu mă lepăda *de la* fața Ta şi Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua *de la* mine" (p. 305).

Am consemnat şi locuțiunile prepoziționale *dimpreună cu*, *laolaltă cu* şi *din pricina*: „*dimpreună cu* toți aleşii Tăi" (p. 321); „*laolaltă cu* cei vrednici" (p. 318); „*din pricina* mulțimii păcatelor mele" (p. 326).

Prepoziția *la* are un sens temporal în sintagma: „la spălarea Cinei s-au luminat" (p. 318).

Locuțiunea prepozițională *în mijlocul* nu apare decât de trei ori: „Hristos *în mijlocul* nostru" (p. 157); „de voi şi umbla *în mijlocul* morții" (p. 316); „*în mijlocul* tău, Ierusalime" (p. 317).

Locuțiunea prepozițională *în jurul* am întâlnit-o în sintagma: „cei ce stăm *în jurul* sfântului Tău jertfelnic" (p. 239).

Prepoziția cu genitivul *împrejurul* are o singură ocurență: „uşă de îngrădire *împrejurul* buzelor mele" (p. 274);

Dintre prepozițiile cu genitivul am mai întâlnit *asupra*: „veghează *asupra* capului lor" (p. 236); în anumite contexte este sinonimă cu prepoziția „împotriva": „biruitori *asupra* păcatului" (p. 296); „cele pornite *asupra* noastră cu vicleşug" (p. 313); „a îndrăznit

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

unele ca acestea *asupra* Învățătorului" (p. 318); „dăruindu-le lor biruință *asupra* potrivnicului" (p. 358).

Textul liturgic se caracterizează prin prezența unor prepoziții în structuri arhaice: *de-a dreapta* – „să dobândesc partea cea *de-a dreapta* a celor mântuiți" (p. 324); „*de-a dreapta* slavei Tale" (p. 340).

Conjuncția

Conjuncția *şi* apare, precum în textul biblic pe care îl preia fragmentar, la începutul mai multor unități sintactice succesive: „*Şi* unul din ostaşi cu sulița coasta Lui a împuns" (p. 108); „*Şi* îndată a ieşit sânge şi apă; şi cel ce a văzut a mărturisit şi adevărată este mărturisirea lui" (p. 108).

În *Crez*, acest element conjuncțional apare în poziția inițială de şapte ori. În rugăciunile ample, *şi* demonstrează caracterul narativ[3] (rugăciunile menționate constituie anamneza sau memorialul liturgic care reia cele mai importante evenimente din activitatea mântuitoare a lui Hristos): „*Şi*, viețuind El în lumea aceasta, dându-ne porunci de mântuire, scoțându-ne pe noi din rătăcirea idolilor, ne-a adus la cunoaşterea Ta, a Adevăratului Dumnezeu şi Tată, agonisindu-ne pe noi Sieşi popor ales, preoție împărătească, neam sfânt. *Şi*, curățindu-ne prin apă *şi* sfințindu-ne cu Sfântul Duh, S-a dat pe Sine schimb morții, în care eram ținuți, fiind vânduți sub păcat. *Şi*, pogorându-Se, prin Cruce în iad, ca să plinească toate ale Sale, a nimicit durerile morții. *Şi*, înviind a treia zi *şi* cale făcând oricărui trup la învierea cea din morți, că nu era cu putință a fi ținut sub stricăciune începătorul vieții, făcutu-S-a începătură celor adormiți, Întâi-Născut din morți, ca să fie însuşi începătorul tuturor în toate. *Şi*, suindu-Se la ceruri, a şezut de-a dreapta slavei Tale, întru înălțime. Care iarăşi va să vină ca să răsplătească fiecăruia după faptele sale. *Şi* ne-a lăsat nouă aduceri aminte de patima Sa cea mântuitoare, Acestea pe care le-am pus înainte, după poruncile Lui" (p. 229-230).

[3] A se vedea Lidia Sfârlea, *Contribuții la delimitarea stilurilor literare româneşti*, în *Studii de limbă literară şi filologie*, vol. II, EARS, Bucureşti, 1972, p. 151.

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

Conjuncția *ci* apare cu valoare concluzivă: „fiind înduplecat de mărturia cugetului, pun înainte faptele mele cele rele şi fărădelegile, dându-le pe față şi vădindu-le. *Ci* vezi, Doamne, smerenia mea şi-mi iartă toate păcatele” (p. 324).

Interjecția

Apar şi în textul liturgic interjecții specifice scrisului biblic: *aliluia*, *amin*, *osana*. Acestea sunt folosite cu sau fără valoare predicativă ori în construcții eliptice: „Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi cei ce-Ți cântăm Ție: *Aliluia*” (p. 198); „*Osana* întru cei de sus!” (p. 227); „(Diaconul:) *Amin, Amin, Amin*” (p. 233); „Unul Sfânt, unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl. *Amin*” (p. 244); „Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm slava Ta, că ne-ai învrednicit pe noi a ne împărtăşi cu sfintele cele fără de moarte, cu preacinstitele şi de viață făcătoarele Tale Taine: întăreşte-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. *Aliluia, aliluia, aliluia*” (p. 253); „Cu credință şi cu dragoste să ne apropiem, ca părtaşi ai vieții veşnice să ne facem. *Aliluia, aliluia, aliluia*” (p. 283); „Pâinea cea cerească şi paharul vieții gustați şi vedeți că bun este Domnul. *Aliluia, Aliluia, Aliluia*” (p. 293); „*Osana* Celui dintru înălțime” (p. 364).

De obicei interjecția *amin* încheie formula liturgică „Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. *Amin*” (p. 256, 298).

Am întâlnit şi alte interjecții:

„*O*, Paştile cele mari şi preasfințite, Hristoase! *O*, înțelepciunea şi Cuvântul lui Dumnezeu şi Puterea!” (p. 180); „*O*, Doamne, eu sunt robul Tău, eu sunt robul Tău şi fiul roabei Tale” (p. 317); interjecția „*o”* se alătură invocațiilor hristice.

În alte contexte atrage atenția asupra măreției evenimentului euharistic: „*O*, înfricoşătoare Taină! *O*, milostivire a lui Dumnezeu!” (p. 310-311);

Interjecția prezentativă *iată* are o valoare deictică, fiind utilizată pentru a prezenta colocutorului obiecte, persoane ori evenimente din contextul situațional: „că, *iată*, a venit prin cruce bucuria la toată

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

lumea" (p. 180); „*Iată*, mă apropii de Hristos" (p. 246); „*Iată* s-a atins de buzele mele" (p. 248); „*Iată* vin la nemuritorul împărat" (p. 248); „*Iată* s-a atins de buzele tale" (p. 249); „Acum Puterile cereşti împreună cu noi nevăzut slujesc, că, *iată*, intră împăratul slavei, *iată* Jertfa tainică săvârşită, de dânsele este înconjurată" (p. 283); „Căci *iată*, Preacuratul Lui Trup şi de viață făcătorul Sânge" (p. 283); „Că, *iată*, în fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea. Că, *iată*, adevărul ai iubit" (p. 304); „că *iată* mănânc Trupul Tău cel dumnezeiesc şi beau Sângele Tău" (p. 308); „că *iată*, îndrăznind spre mila Ta, mănânc Trupul Tău şi beau Sângele Tău" (p. 310); „Că *iată* şi cu faptele am făcut desfrânare" (p. 325); „*Iată* mă apropii de Sfânta Împărtăşire" (p. 335); „şi *iată* cu un glas slăvim pe Preasfântul Duh" (p. 366).

Există, aşadar, la nivelul părților de vorbire neflexibile, fenomene care diferențiază scrisul religios de limbajul laic actual. Aceste particularități morfologice confirmă existența unei variante funcționale particulare în româna literară modernă.

NON-INFLECTED PARTS OF SPEECH IN LITHURGICAL LANGUAGE
(Abstract)

Keywords: *liturgical language, description, non-inflicted parts of speech, and specific linguistic features*

The roots of this research are the religious writings well known as *The Godly Liturgy of Our Saint Fathers: John the Golden Mouth, Basil the Great and the Liturgy of the Pre-sanctified Gifts.* These three forms are comprised in the *Liturgy Book* and they represent the texts according to which the Holly Liturgy is held all year long in the Eastern Orthodox Church. The required coherence of a linguistic study as complete as possible has forced me to take into account the texts of some prayers that are not consistently included in the daily liturgical mass, yet belong to a liturgical corpus specific to the Eastern Church. Subsequently, from the point of view of content, the texts researched can be classified as follows: the texts of the liturgies proper, the texts of the ordinaries.

The description of non-inflicted parts of speech begin with the *adverbs* which are linked to the aspect of duration and progress of a liturgical action expressed, for example, by "yet/still"; the adverb of comparison "so" is integrated in the structure of some extensive comparisons. In Liturgy the present dimension is very important,

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)

arising from the conscience that for God all the events take place in the present. He is beyond time. The liturgical "now" with its theological meaning increases the complexity of Eucharistic sacrifice. Some of the adverbs mentioned in this paper are still found today in the folk register. Furthermore the liturgical text is characterised by the presence of *prepositions* in archaic structures. For example "before" implies man's relationship with God as well as with the other the others of his kind. In the Biblical text *conjunction* **"**and" appears at the beginning of several successive syntactical units, while in Creed, it appears in initial position for seven times. In the liturgical text can be found specific *interjections* for the biblical text used with or without predicative value or in elliptical structures. The presenting interjection "here is/are" has a deictic value being used to present the collocutor objects, persons or events in the situational context.

To conclude, at the level of non-inflected parts of speech there are phenomena that differentiate between the religious writing and nowadays-laic language. These specific linguistic and morphological features confirm the existence of a specific functional variant in the modern literary Romanian language.

BDD-A23967 © 2014 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:02:00 UTC)